

**DR. TEODOR GJURGJEVIĆ,
PRAVNIK, DIPLOMAT I POLIGLOT,
SURADNIK ANDRIJE ŠTAMPARA**

**DR TEODOR GJURGJEVIĆ,
LAWYER, DIPLOMAT, POLYGLOT, AND THE
COLLABORATOR OF ANDRIJA ŠTAMPAR**

Luka Kovačić*

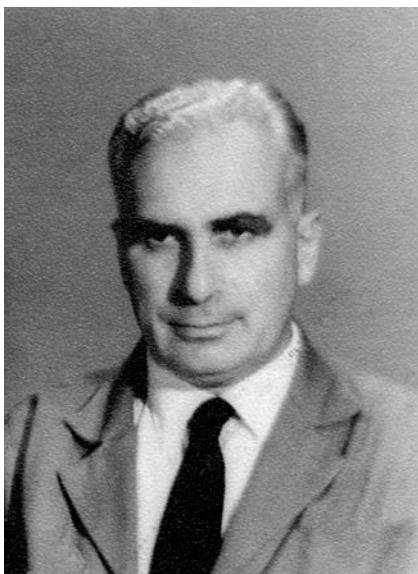
SUMMARY

Dr Theodor Gjurgjević was born in Stubička Kaniža on 1 December 1909 and died in Zagreb on 20 March 1976. He finished high school in Zagreb in 1927 and obtained a doctoral degree from the Zagreb University Faculty of Law in 1933. In 1956, he obtained his second doctorate in modern history from the University of Oxford. He dedicated a large part of his career to international affairs: before and during World War II in the Yugoslav Ministry of Foreign Affairs in Belgrade and after the war at the Zagreb School of Public Health as a collaborator of Andrija Štampar. At the School he held different positions: senior officer, lecturer in postgraduate courses, assistant, counselor, and from the 1959 School secretary. After the Second World War, he was delegated by the Yugoslav government to participate in various expert groups. Thanks to his very broad education, especially his knowledge of many foreign languages, he was able to help in the international presentation and recognition of the School of Public Health in the extraordinary post-war conditions. He is credited for the establishment and operation of the European Association of Schools of Public Health (ASPHER). He was buried in the arcades of the Zagreb cemetery Mirogoj, reserved for prominent national figures.

---

* Škola narodnog zdravlja „Andrija Štampar“ Medicinskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Rockefellerova 4, 10000 Zagreb.

Adresa za dopisivanje: Prof. dr. sc. Luka Kovačić. E-mail: lkovacic@snz.hr

Slika 1. Dr. Teodor Gjurgjević
(Fotografija iz arhiva ŠNZ,
snimljena 1959.)

Key words: Theodore Gjurgjević; Andrija Stampar School of Public Health; public health; international organizations; ASPHER

Dr Teodor Gjurgjević, pravnik, diplomat i poliglot, bio je dugogodišnji suradnik Andrije Štampara, posebno u poslovima njegovih međunarodnih aktivnosti, osnivanja Ujedinjenih naroda, Svjetske zdravstvene organizacije, ASPHER-a i drugih.

Rođen je 1. prosinca 1909. u Stubičkoj Kaniži, kotar Donja Stubica, od oca Dr. Vladimira Gjurgjevića, posjednika, i majke Ljubice rođene Bedeković. Stubička Kaniža se u vrijeme njegova djetinjstva prema Političkom i sudbenom “razdjeljenju i repertitoriju prebivališta kraljevine Hrvatske i Slavonije iz 1913.” nalazila u upravnom kotaru Stubica u upravnoj općini Donja Stubica. Umro je u Zagrebu 20. ožujka 1976.

Završio je Klasičnu gimnaziju u Zagrebu 1927., a Pravni fakultet s doktoratom u Zagrebu 30. lipnja 1933. U osobnom dosjeu, arhiviranom na Medicinskom fakultetu u Zagrebu, nalazi se kratka autobiografija s njegovim potpisom, datirana 19. rujna 1951. [1]. U dokumentaciji, kao službeni dokument, nalazi se Izjava o godinama provedenim u radnom odnosu radi utvrđivanja radnog staža datirana 1. rujna 1951., koja je sukladna s podacima u autobiografiji. U tom je dokumentu navedeno da je dokaz za unesene podatke “Uverenje Min. Inostr. Poslova FNRJ Br. 4161-12- od 6/X. 1951” [2]. U autobiografiji je zapisao “da su mu roditelji upravljali svojim poljoprivrednim dobrom kroz 40 godina, a sada su članovi Selj. rad. zadruge. Neoženjen, osim stvari lične upotrebe ne posjeduje ništa”. U toj je autobiografiji također zapisao da je završio Političku školu u Parizu, Institut za međunarodne nauke i Akademiju za međunarodno pravo u Haagu. Odlično je govorio i pisao engleski, francuski, njemački i talijanski, a govorio je i poljski, ruski i španjolski. U jesen 1936. natjecao se je za prijem u službu u Ministarstvu inostranih poslova u Beogradu. Kao prvi u rangu natječaja primljen je za pripravnika i

Slika 2. Dr Teodor Gjurgjević s polaznicima međunarodnog seminara ispred Škole narodnog zdravlja "Andrija Štampar" (Fotografija iz arhiva ŠNZ, Dr. Gjurgjević u prvom redu drugi s desna)

zaposlen u Ministarstvu inostranih poslova Kraljevine Jugoslavije 3. siječnja 1937. U to vrijeme Štampar više nije u Beogradu, putovao je u dva navrata u Kinu, boravio u SAD, radio u Ligi naroda, a 1939. se vratio u Zagreb. U školskoj godini 1940/41. Štampar je izabran za dekana Medicinskog fakulteta u Zagrebu, a na Školi narodnog zdravlja je vodio Katedru za higijenu i socijalnu medicinu. Nije nađeno dokumenata o njihovim susretima prije Drugoga svjetskog rata, ali je vrlo vjerojatno da su se već tada poznavali.

Gjurgjević je 25. ožujka 1940. nastupio u službu u Jugoslavenskom poslanstvu u Londonu, kao "pisar i sekretar", gdje ostaje sve do ljeta 1943. (14. kolovoza 1943.), s iznimkom perioda od studenog 1941. do ožujka 1942. kad je bio mobiliziran u englesku vojsku i služio u savezničkim vojnim jedinicama u Škotskoj. U ljeto 1943. postavljen je za v.d. šefa kabineta Ministra vanjskih poslova, a već sredinom kolovoza te godine premješten je u Dvorsku kancelariju, i s vladom i dvorskim ustanovama upućen u Egipat. Po odlasku kralja, predsjednika vlade i nekih članova vlade u London u proljeće 1944. premješten je natrag u London u Ministarstvo vanjskih poslova. Po sastavljanju

Thanks very much to Prof. Dr. L. Gjurgjević
Teacher, for the good help he gave me
in my visit to The School of P. H. Zagreb
and the useful annual report 67/68
With my gratefulness
Dr. Hosnshah Ibrahim Rushdi
As director of health services
in Giza Governorate
Egypt. U.A.R.
1.10.69

Slika 3. Iz Knjige utisaka Škole narodnog zdravlja "Andrija Štampar", koju je ustanovio Dr. Teodor Gjurgjević

vlade Tito - Šubašić i sastanku maršala Tita s dr. Šubašićem na Visu (Viški sporazum potpisan je 16. lipnja 1944.) Gjurgjević je postavljen za "v. d. ličnog sekretara Kralja" (Kralja Petra II. Karađorđevića, op. L.K.). Na tom položaju ostaje do 18. prosinca 1944., kad se vraća u Ministarstvo vanjskih poslova i preuzima dužnost šefa protokola (diplomatskog ceremonijala) [2]. U tom svojstvu dolazi u oslobođeni Beograd s vladom koju je sastavio Šubašić od predstavnika Narodno-oslobodilačkog pokreta i političara u emigraciji u veljači 1945.

Nakon povratka u zemlju Gjurgjević nastavlja posao kao međunarodni pravni ekspert u službi nove vlasti. Već u travnju 1945. odlazi, kao član državne delegacije, najprije u Washington na konferenciju pravnika koja je izrađivala statut Međunarodnog suda pravde, a zatim u San Francisco na Osnivačku konferenciju Ujedinjenih naroda (25. travnja do 26. lipnja 1945.). Šef jugoslavenske delegacije na toj konferenciji bio je Edvard Kardelj, a jedan od članova bio je i Rudolf Bićanić, jedno vrijeme član Izbjegličke vlade u Londonu i član vlade Dr. Šubašića [3]. Na toj konferenciji, kao član delegacije, bio je i Andrija Štampar pa je vrlo vjerojatno da su on i Gjurgjević tada već

usko surađivali. Međutim, dokumenti o njihovoj suradnji zasad nisu nađeni. Štampar je bio rektor zagrebačkog sveučilišta u školskoj godini 1945/46., a član Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti postao je 11. veljače 1947. (da bi već 4. travnja iste godine postao njenim predsjednikom).

Početakom 1946., kao član jugoslavenske delegacije, Gjurgjević je sudjelovao na 1. općoj skupštini Organizacije ujedinjenih naroda u Londonu, na kojoj je bio i Štampar, koji je na toj konferenciji izabran za prvog potpredsjednika Ekonomskog i socijalnog vijeća i člana grupe stručnjaka za izradu dokumenata za osnivanje Svjetske zdravstvene organizacije. U Ministarstvu vanjskih poslova u Beogradu Gjurgjević je ostao raditi u svojstvu “sekretara i eksperta za strane jezike (naročito engleski) do svibnja 1947” [1]. U Uvjerenju br. 3479/12 (koji se nalazi u dosjeu Dr. Gjurgjevića na Medicinskom fakultetu) izdanom od Ministarstva inostranih poslova u Beogradu radi reguliranja službeničkih odnosa zapisano je (pored ostalih podataka o zaposlenju) da je “Rešenjem Ministarstva inostranih poslova br. 238 od 20. marta 1945. god. privremeno preuzet na rad kao sekretar VII pol. grupe u kome je zvanju ostao sve dok mu Ministarstvo nije otkazalo službu rešenjem br. 2043 od 30. aprila 1947” [4]. Iz teksta tog rješenja, a što potvrđuju i sjećanja iz razgovora s njegovim suradnicima, Gjurgjević je zapravo otpušten iz službe u Beogradu. Vjerojatno ga je tada Štampar pozvao u Zagreb, gdje je prema dokumentima (Radna knjižica i drugi) postavljen kao “asistent prosvjetno – naučne struke” 1. siječnja 1948. na Školi narodnog zdravlja Rješenjem Komiteta za naučne ustanove, sveučilišta i visoke škole, Zagreb, br. 292/1948. od 1. siječnja 1948. [2].

U Radnoj knjižici [5] upisan mu je radni staž od 1937. do 1946. kao zaposlenje u Ministarstvu vanjskih poslova (9 g. 11 mj. i 29 d) te još 5 mjeseci u 1947. godini. Od 1. siječnja 1948. do 31. srpnja 1954. (6 g. 7 mj.) kao radni staž na Školi narodnog zdravlja, a od 1. studenoga 1957. do 20. ožujka 1976. (18 g. 4 mj. 20 d.) na Medicinskom fakultetu u Zagrebu (vjerojatno zbog reorganizacije MF zaposlenici ŠNZ se vode kao zaposlenici MF). Od 1954. do 1957. nema podataka o radnom stažu u radnoj knjižici. To vrijeme on je iskoristio za rad na doktorskoj disertaciji iz modernih povijesnih znanosti na Sveučilištu u Oxfordu (University of Oxford, Faculty of Modern History), koju je obranio 1956. pod naslovom “The Friedjung and Vasic trials in the light of the Austrian diplomatic documents, 1909-1911” [5].

Nakon dolaska u Školu narodnog zdravlja 1948. obavljao je veliki dio poslova za profesora Štampara, posebno onih koji su se odnosili na

Gjurgjević dr. Teodor, tajnik Škole

Odlično poznaje organizaciju i rad ustanove. Prilikom raznih posjeta stranih i domaćih posjetioaca Škole tumači rad i organizaciju Škole na opće zadovoljstvo Uprave.

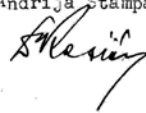
Naročito se istakao kod izrade Pravila o organizaciji Škole.

U svom radu je samostalan i samoinicijativan.

Aktivno učestvuje u predavanjima domaćih i internacionalnih postdiplomskih tečajeva gdje tumači organizaciju Svjetske zdravstvene organizacije.

Odnos prema predpostavljenima i podređenim mu je na visini.

Direktor
Škole narodnog zdravlja
"Andrija Štampar"

Slika 4. Faksimil ocjene rada za Dr. T. Gjurgjevića od strane Prof. B. Kesica, direktora Škole

međunarodnu suradnju. U Školi je imao različite statusse: viši referent, predavač na poslijediplomskim tečajevima, asistent, savjetnik, a od 1959. tajnik Škole [6].

Važna međunarodna aktivnost Dr. Gjurgjevića odnosi se na suradnju s profesorom Andrijom Štamparom vezana na osnivanje Svjetske zdravstvene organizacije (SZO) i njegovih priloga u izradi dokumenata te organizacije, posebno Preambule Statuta u kojoj se nalazi vrlo poznata i u ono vrijeme revolucionarna definicija zdravlja. Iako o toj suradnji zasad nisu nađeni dokumenti, može se pretpostaviti da je u njihovom pisanju i oblikovanju sudjelovao i Gjurgjević. Opsežan dokument za osnivački sastanak SZO Tehničkog

pripremnog komiteta, koji je održan u Parizu od 18. ožujka do 5. travnja 1946. je i Štamparov prilog u Aneksu 9 pod naslovom "Suggestions relating to the Constitution of an International Health Organization (Submitted by Dr. A. Stampar, Yugoslavia)" [7].

Osnivanje ASPHER-a (Association of Schools of Public Health in European Region), Udruženje škola zdravlja europske regije, posebno je važno poglavlje u životu i radu Teodora Gjurgjevića. Udruženje je osnovano pod pokroviteljstvom Svjetske zdravstvene organizacije na simpoziju europskih škola javnog zdravstva u Ankari 17. - 21. 10. 1966. pod nazivom Udruženje institucija odgovornih za napredno školovanje u javnom zdravstvu i škola javnog zdravstva u Europi (The Association of Institutions Responsible for Advanced Teaching in Public Health and of Schools of Public Health in Europe). Prva opća skupština ASPHER-a održana je u Zagrebu, 7. - 11. listopada 1966. Za predsjednika je izabran Prof. Dr. Jean Simon Cayla iz Rennesa, za dopredsjednika Dr. Christian Lucasse iz Amsterdama, a za generalnog tajnika Dr. Teodor Gjurgjević. Tada je također odlučeno da će se sljedeća generalna skupština održati u prvom tjednu 1970. u Amsterdamu, da će dopredsjednik postati automatski predsjednik, a tada će se birati novi dopredsjednik te da će tajništvo i sjedište Izvršnog odbora sljedeće četir godine biti u Zagrebu u Školi narodnog zdravlja "Andrija Štampar", kao mjestu iz kojeg je generalni tajnik. Na prvoj generalnoj skupštini dogovoreno je tiskanje biltena, koji je uređivao Gjurgjević kao generalni tajnik. U Zagrebu je tiskano ukupno osam brojeva Biltena (od 1969. do 1972.). U svakom broju Gjurgjević je napisao predgovor, bilo na engleskom ili na francuskom jeziku. On je također u biltenima napisao i više priloga (bilješke i izvještaji sa sastanaka, prijedlozi statuta).

U ožujku 1970. u New Delhiju održan je sastanak predstavnika četiri organizacija škola javnog zdravstva (područja Mediterana, Afrike i Azije) na kojem je predloženo osnivanje Svjetskog udruženja škola javnog zdravstva (World Federation of Associations of School of Public Health). Od ožujka 1971. Gjurgjević je bio koordinator pripremnog komiteta za osnivanje tog udruženja.

Posebno intenzivna suradnja Škole narodnog zdravlja 70-tih i 80-tih godina prošlog stoljeća bila je sa školama javnog zdravlja i drugim zdravstvenim ustanovama u SAD. Ona se odvijala kroz posjete i razmjene naših i američkih stručnjaka, organiziranjem zajedničkih znanstvenih projekata i organizacijom seminara i drugih oblika edukacije. Tako je upravo Gjurgjević

Slika 5. Nadgrobna ploča Dr. Teodora Gjurgjevića na groblju Mirogoj

s Organizacijom medicinskih fakulteta SAD ugovorio i nekoliko godina vodio 10-tjednu stručnu praksu američkih studenata medicine u našim zdravstvenim ustanovama. Bio je i organizator međunarodnih seminara i tečajeva, na kojima je bio i predavač s temama o organizaciji naše zdravstvene službe i zdravstvenog osiguranja.

Pored većeg broja izvještaja, bilježaka i drugih administrativnih dokumenata, Gjurgjević je i autor stručnih i znanstvenih članaka. U publikaciji National Health Services iz 1973. nalazi se njegov članak o zdravstvenoj službi Jugoslavije, a u časopisu Rad Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti javlja se s P.V. Lemkau i B. Kesićem kao koautor prikaza organizacije epidemiološkog istraživanja psihoza u Hrvatskoj [8].

Gjurgjević je bio i prevoditelj. Dokument o tome nalazimo u govoru gospođe Ane Ašperger, predsjednice Društva znanstvenih i tehničkih prevoditelja, koja je 15. prosinca 2007. prigodom 50. obljetnice Društva spomenula članove osnivače. Među njima je bio i Teodor Gjurgjević. Jedna od knjiga

koju je preveo (zajedno s Leom Držićem) je “Podrijetlo i razvoj američke ekonomije: uvod u političku ekonomiju” Johnsona i Kroossa [10].

U tekstu In memoriam u Godišnjem izvješću Škole narodnog zdravlja “Andrija Štampar” za 1975/76. godinu o njemu je zapisano da je “zahvaljujući svojoj vrlo širokoj izobrazbi, a naročito poznavanju zamjernog broja stranih jezika, bio u stanju odgovoriti zadacima koje su pred Školu narodnog zdravlja postavljale izvanredne poslijeratne prilike, te svakako njemu pripada dobar dio zasluga za prezentiranje i afirmaciju Škole na međunarodnom planu” [5].

Kao što je Dr. Gjurgjević predstavljao Školu na visokoj europskoj i svjetskoj razini, tako je i unutar Škole za sve suradnike predstavljao osobu kojoj se uvijek moglo obratiti za bilo kakav detaljni podatak iz velikog broja ljudskih djelatnosti koje je on znao obogatiti citatima i duhovitim reminiscencijama.

Nakon prvog infarkta u lipnju 1972., poslije kojeg se dobro oporavio, drugi infarkt 20. 3. 1976. nije preživio. Pokopan je na u arkadama na groblju Mirogoj u Zagrebu.

LITERATURA:

1. Gjurgjević Dr. Teodor. Biografija. Zagreb, 19. 9. 1951. (dokument se nalazi u dosjeu Dr. Gjurgjevića u Arhivu Medicinskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu).
2. Izjava o godinama provedenim u radnom i službeničkom odnosu. (dokument se nalazi u dosjeu Dr. Gjurgjevića u Arhivu Medicinskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu), Medicinski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, 1. rujna 1951.
3. Pusić E. In memoriam Rudolfu Bićaniću. Kolo 1968:8-9.
4. Uverenje Ministarstva inostranih poslova 3479/12, Beograd, personalno odjeljenje.
5. Škola narodnog zdravlja “Andrija Štampar”. In memoriam Teodor Gjurgjević 1909 – 1976. Godišnji izvještaj 1975/1976, Zagreb 1976., str. 90-91.
6. Teodor Gjurgjević. Personalni list. Arhiva Medicinskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu (ispunio Katušić).
7. Minutes of the Technical Preparatory Committee for the International Health Conference. Official Records of the WHO, No 1.
8. Gjurgjević TV. Yugoslavia. In: Bowers JZ, Purcell E, ur. National Health Services, Their Impact on Medical Education and Their Role in Prevention. Report of an International Macy Conference, The Josiah Macy, JR. Foundation. New York: William F. Fell Company; 1973, 42-45.

9. Lemkau PV, Kesić B, Gjurgjević T. The Plan and Setting of the Study. Epidemiology of Psychoses in Croatia. Rad Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti 1981;392:17-25.
10. Johnson EAJ, Krooss HE. Podrijetlo i razvoj američke ekonomije: uvod u političku ekonomiju. Preveli: Teodor Gjurgjević, Leo Držić. Zagreb: Ibi; 1958.

SAŽETAK

Dr Teodor Gjurgjević, rođen 1. 12. 1909. u Stubičkoj Kaniži, umro 20. 3. 1976. u Zagrebu. Završio je Klasičnu gimnaziju u Zagrebu 1927., a Pravni fakultet s doktoratom u Zagrebu 1933. Od 1954. do 1957. boravio je u Engleskoj gdje je 1956. na Sveučilištu u Oxfordu doktorirao iz modernih povijesnih znanosti. Najveći dio svoga radnog vijeka radio je na međunarodnim poslovima, prije i za vrijeme Drugoga svjetskog rata u jugoslavenskom Ministarstvu vanjskih poslova u Beogradu, iza rata u Školi narodnog zdravlja "Andrija Štampar" kao suradnik Andrije Štampara. U Školi je imao različite statusse: viši referent, predavač na poslijediplomskim tečajevima, asistent, savjetnik, a od 1959. bio je tajnik Škole. Nakon Drugoga svjetskog rata kao član jugoslavenskih delegacija sudjelovao je u radu stručnih grupa. Zahvaljujući vrlo širokoj izobrazbi, a naročito poznavanju velikog broja stranih jezika, bio je u stanju odgovoriti zadacima koje su pred Školu narodnog zdravlja postavljale izvanredne poslijeratne prilike, te svakako njemu pripada dobar dio zasluga za prezentiranje i afirmaciju Škole na međunarodnom planu. Posebno je zaslužan za osnivanje i rad Europskog udruženja škola javnog zdravlja (ASPHER). Pokopan je u Zagrebu u arkadama.

Ključne riječi: Teodor Gjurgjević; Škola narodnog zdravlja "Andrija Štampar"; javno zdravstvo; ASPHER